

Wimmer Friedrich Christian Heinrich (1803-1868)

Wybitny znawca wierzb i literatury antycznej

Urodził się 30 października 1803 roku we Wrocławiu, w rodzinie inspektora kancelaryjnego. W roku 1811 rozpoczął naukę w Friedrichsschule, która rok później przekształcona została w gimnazjum. Tu rektor Adalbert Kayssler i nauczyciel Mücke zainteresowali go botaniką, a nauczyciel Schaub – greką. Studia na Uniwersytecie Wrocławskim rozpoczął w roku 1821, przy czym zrezygnował z początkowego zamiaru studiowania medycyny i poświęcił się filologii oraz naukom przyrodniczym. Wiedzę przyrodniczą przyswajał sobie pod kierunkiem Gravenhorsta, Treviranusa i Steffensa, zaś profesorowie Franz Passow i Karl Ernst Christoph Schneider zapoznali go z klasyczną literaturą antyczną, nad którą, szczególnie nad pismami przyrodniczymi Arystotelesa i Teofrasta, pracował przez całe życie.

W roku 1826 trafił ponownie do Gimnazjum Fryderyka, tym razem jako nauczyciel, zaś w roku 1843 został dyrektorem tego gimnazjum. Przez wiele lat pracował w Zarządzie Miejskim Wrocławia, najczęściej zajmując się sprawami szkolnictwa, dla potrzeb którego opracował m.in. książkę „Das Pflanzenreich”, która w latach 1853-1884 doczekała się 14 wydań. W roku 1863 powierzono mu stanowisko radcy szkolnego.

Gdy tylko pozwalał mu na to czas, zwracał się ku pracy naukowej, w której zdobył sobie uznanie umiejętnie łącząc wiedzę przyrodniczą z wiedzą filologiczną. Już w latach 20-tych trafił do kręgu młodych botaników, którzy za cel postawili sobie zebranie i opracowanie całości śląskiej flory. Byli wśród nich E. Schummel, J. Ch. Günther, H. Grabowski, później również Ernst Krause i Max Wichura, którzy niestrudzenie urządzali wycieczki botaniczne w różne strony Śląska. Owocem tej działalności była m.in. stale uzupełniana i wielokrotnie wznawiana praca „Flora von Schlesien” autorstwa Wimmera. Sławę wybitnego florysty przyniosła mu nie tylko zdumiewająca znajomość stanowisk na obszarze całego Śląska, ale i jego stosunek do przyrody, krytyczny sceptycyzm i umiar w wyróżnianiu nowych gatunków.

Nie zadowalał się wyłącznie badaniem łatwo rozróżnialnych gatunków, ale na przedmiot swoich monograficznych studiów wybierał te rodzaje, w obrębie których oznaczanie gatunków, z uwagi na liczne formy pośrednie, było szczególnie trudne. Nadzwyczaj wnikliwie i cierpliwie badał zwłaszcza dwa rodzaje: jastrzębiec i wierzba. Dla jak najdokładniejszego zbadania wierzb, które jeszcze w roku 1844 Endlicher nazwał „*botanicorum crux et scandalum*”, podejmował liczne podróże badawcze i nawiązał obszerną korespondencję z najwybitniejszymi ich badaczami. Dzięki temu ogromną liczbę wyróżnianych wcześniej na Śląsku gatunków wierzb zredukował do 22, całą zaś resztę uznał za krzyżówki. Dla dokładnego zbadania tych krzyżówek wynajął ogród, w którym hodował przywożone z botanicznych wycieczek rośliny. W pracy tej pomagali mu Krause oraz Wichura, który prowadził później badania nad sztucznym krzyżowaniem różnych gatunków wierzb. Ukończeniem 30-letniej pracy Wimmera nad wierzbami była ukończona już w roku 1859, ale wydana dopiero w roku 1867 monografia wierzb europejskich, w której liczbę gatunków zredukował do 34, podał charakterystykę biologiczną i morfologiczną rodzaju i podsumował dotychczasowy stan badań naukowych nad wierzbami.

Badania botaniczne na Śląsku istotny postęp zawdzięczają też udziałowi Wimmera w pracach Sekcji Botanicznej Śląskiego Towarzystwa Kultury Ojczystej. W latach 1832-41 kierował on tą sekcją, później przekazał kierownictwo Grabowskiemu. Gdy ten zmarł, stanął ponownie w roku 1842 na czele sekcji i kierował nią do roku 1856, kiedy to, ze względu na szczególnie dużą ilość obowiązków służbowych, zrzekł się kierownictwa na rzecz F. Cohna. Członkiem Śląskiego Towarzystwa Kultury Ojczystej był Wimmer już od roku 1825, jako członek jego Prezydium i sekretarz Towarzystwa działał aktywnie od roku 1856 aż do śmierci. Już w latach 30-tych nawiązał kontakty z rozszanowanymi po całym Śląsku botanikami, dzięki czemu Sekcja Botaniczna stała się centralnym punktem wszystkich badań botanicznych na obszarze Śląska i na bieżąco informowana była o nowych odkryciach. Wraz z Grabowskim stworzył Wimmer w ramach Sekcji Botanicznej podstawy Zielnika Śląskiego i Zielnika Ogólnego, którego bazą stał się obszerny zielnik ofiarowany Śląskiemu Towarzystwu Kultury Ojczystej przez prof. Henschla. W latach 1852-55 i 1860-63 Wimmer pełnił również obowiązki sekretarza Sekcji Sadów i Ogrodów, którą założył wraz z kupcem Müllerem. Z zapałem brał udział w organizowanych przez tę sekcję wystawach i pracował w założonym przez nią ogrodzie pomologicznym, który miał na celu wprowadzanie uszlachetnionych odmian drzew owocowych w śląskich sadach.

W uznaniu jego zasług na polu nauki wiele towarzystw naukowych przyjęło go w poczet swoich członków, w roku 1835 otrzymał tytuł profesorski, w roku 1853 Uniwersytet Wrocławski nadał mu godność doktora honoris causa, a w roku 1855 przyjęty został w poczet członków Leopoldyńsko-Karolińskiej Akademii Przyrodników (Matrikel No. 1501), przyjmując przydomek „Günther” na cześć Johanna Christiana Günthera. Do późnych lat zachował tyle młodzieńczej świeżości, iż mało kto, widząc go, domyślał się, że skończył już 60 lat. Oznaką zycziwości losu było, że w ostatnim roku życia udało mu się doprowadzić do końca wszystkie zadania, jakich podjął się na polu nauki w ciągu całego swego życia. W okresie Bożego Narodzenia 1867 roku zaczęła dokuczać mu astma. Zmarł 12 marca 1868 roku we Wrocławiu. Jego nazwisko upamiętnia m.in. rodzajowa nazwa *Wimmeria* Schlechtendal et Chamisso i goździk *Dianthus wimmeri* Wichura.

Ważniejsze prace:

- 1824 – Enumeratio stirpium phanerogamarum. Breslau [mit J. Ch. Günther und H. Grabowski].
- 1829 – Flora Silesiae. Vratislaviae [mit H. Grabowski].
- 1832 – Flora von Schlesien. Handbuch zur Bestimmung und Kenntniss der phanerogamen Gewächse dieser Provinz. Berlin.
- 1834 – De parabolis Homericis. Vratislaviae.
- 1838 – Phytologiae Aristotelicae fragmenta. Vratislaviae.
- 1840 – Flora von Schlesien, preussischen und österreichischen Antheils, nebst phytographischen Angaben. Breslau, Ratibor, Pless.
- 1842 – Theophrasti Eresii Historia Plantarum. Breslau.
- 1842 – Über die bisher in Schlesien beobachteten Algen-Arten. *Übers. Arb. Schl. Ges. vaterl. Kultur*.
- 1844-1845 – Flora von Schlesien. 2 Bde. Breslau [z licznymi dodatkami innych autorów, m.in. „Übersicht der fossilen Flora Schlesiens” H. R. Goeperta].
- 1845 – Zur Kenntniss der *Salix* Arten. *Flora* 28.
- 1850 – Die schlesischen *Carex*-Arten aus der Gruppe der *C. caespitosa*. *Jber. Schl. Ges. vaterl. Kultur* 27.
- 1851 – Eine Anzahl seltener und schwieriger *Carex*-Arten. *Ibid.* 28.
- 1853 – Wildwachsende Bastardpflanzen hauptsächlich in Schlesien beobachtet. W: Denkschrift der

- Schlesischer Gesellschaft für vaterländische Kultur bei ihrem 50jährigen Bestehen. Breslau.
- 1853 – Das Pflanzenreich. Breslau.
- 1854-1862 – Theophrasti Eresii Opera. 3 Bde. Leipzig.
- 1856 – Über schlesischen Arten der Sippe *Rubus*. *Jber. Schl. Ges. vaterl. Kultur* 33.
- 1856 – Die schlesischen Arten von *Hieracium*. *Ibid.*
- 1857 – Flora von Schlesien, preussischen und österreichischen Antheils, oder vom obern Oder- und Weichselquellengebiet. Breslau.
- 1860 – Zeugungs- und Entwicklungsgeschichte des Aristoteles. Leipzig [mit H. Aubert].
- 1866 – Theophrasti Eresii Opera. Paris.
- 1867 – *Salices europaeae*. Vratislaviae.
- 1868 – Aristoteles Thierkunde, kritisch berichtiger Text mit deutscher Übersetzung. 2 Bde. Leipzig. [mit H. Aubert].

Źródła:

- Bach Ch. 1868. Schles. Prov. Blätt. N. F. 7. S. 289-294 (portret).
- Cohn F. 1867. *Jber. Schl. Ges. vaterl. Kultur* 45. S. 126-140.
- Cohn F. 1871. *Ibid.* 49. S. 98-99.
- Nowack K. G. 1841. *Schlesische Schriftsteller-Lexikon* 5. S. 173-176.
- Rostański K. 1963. *Historia Zielnika Instytutu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego*. *Acta Univ. Wratisl.* 14. S. 286.
- Wunschmann E. 1898. *Allg. Deutsche Biogr.* 43. S. 319-321.